

Українська книга потребує державного піклування.

Форум в Одесі

Володимир Кудlach,
завідувач сектору відділу
зв'язків з громадськістю
і реклами ОННБ
ім. М. Горького

XI Всеукраїнська виставка-форум "Українська книга на Одещині", яка традиційно проводиться наприкінці травня місяця в Одеській національній науковій бібліотеці імені М. Горького, розвіяла певні сумніви й побоювання щодо перспективності цього проекту.

Фото 1. Одеса вітає учасників виставки-форуму

Як і минулоріч, близько сімдесяти видавництв України (з них чотирнадцять обласних та районних) стали учасниками цього заходу. Цьогорічне проведення книжкової виставки збіглося зі знаковою для одеситів подією — 25 травня минуло 100 років з дня відкриття I-ї Всеросійської художньо-промислової виставки в Одесі. Вона, як і нинішня книжкова, стала своєрідним викликом тодішній економічній кризі. Крім відомих видавництв, що традиційно беруть участь у виставці ("Наукова думка", ТОВ "Академвидав", ТОВ "Видавничий дім "Киево-Могилянська академія", ДНВП "Картографія", "Мапа"), уперше у виставці-форумі брали участь такі видавництва як "Смолоскип" і "Егмонт Україна" (Київ), "Соло" і "Ранок" (Харків), "Мандрівець" (Тернопіль). Усього було представлено тільки нових близько семи тисяч видань, а за три дні роботи форуму його відвідали більше п'яти тисяч одеситів та гостей міста. Нагадаємо, що виставка-форум, безпосередніми організаторами якої є ОННБ ім. М. Горького і Українська асоціація книговидавців та книгорозповсюджувачів, носить некомерційний, культурно-просвітницький характер. Вона проводиться за сприяння Міністерства культури і туризму України, Одеської обласної державної адміністрації та Державного комітету телебачення та радіомовлення України.

Виставка є важливим проектом, який має державотворче значення, про що засвідчили й вітальні телеграми на адресу її учасників від міністра культури і туризму України Михайла Кулиняка, голови Державного комітету телебачення та радіомовлення України Юрія Плаксюка, народного депутата України Сергія Гриневецького, голови Одеської міськради Миколи Скорика. Особисто привітали учасників виставки-форуму, директора ОННБ ім. М. Горького, заслуженого працівника культури України Ольгу Ботушанську голова Одеської облдержадміністрації Едуард Матвійчук, від

Одеської мерії — начальник Одеського міського управління культури і мистецтв Роман Бродавко.

Фото 2. Загальний вигляд виставкової зали

Безперечно, знаковою подією заходу став акт дарування бібліотеці національної реліквії — факсимільного видання "Пересопницького Євангелія" (1561). Від імені церковних ієрархів УПЦ (МП) цю почесну місію виконала настоятелька Одеського Свято-Архангело-Михайлівського жіночого монастиря ігумена Серафима. Принагідно зазначимо, що у XVI столітті при існуючих на той час витратних технологіях було видано більше п'яти тисяч подібних книг, тож 1500 репринтних примірників (1000 — УПЦ (МП) і 500 — Академія наук України) не можуть задовольнити навіть запити найбільших державних інституцій. Можливо, що цей почин у майбутньому стимулюватиме звернення до стереотипного перевидання визначної пам'ятки українського православ'я й інші церкви, наукові установи чи державні заклади України. Нагадаємо, що 2011 рік в ознаменування 450-річчя "Пересопницького Євангелія" оголошений роком Української Першокниги.

Фото 3. Передача ОННБ факсимільного видання "Пересопницького Євангелія"

Стан українського книговидавництва в умовах кризи

Певна частина громадян ще живе стереотипами радянського закритого суспільства і не бажає помічати впливу глобалізації на наше існування. Однак, реальний стан, у тому числі книговидавництва, позбавляє нас ілюзій: у період з листопада 2008 по травень 2009 року, коли банки, в яких розміщувалися гроші за продані книжки, припинили на деякий час операції, втрати видавництв становили 20—40%.

Тому був зрозумілий підвищений інтерес, урахувавши актуальність поставленого питання, до організації засідання "круглого столу" — "Вплив кризи на стан українського книговидавництва та шляхи подолання її наслідків". Водночас відбулася презентація книги за авторства президента Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів Олександра Афоніна і директора Книжкової палати України імені І. Федорова Миколи Сенченка — "Українська книга в контексті світового книговидавництва".

Олександр Афонін зробив детальний аналіз сучасного стану книговидавництва в Україні, підкріпивши виступ статистичними даними. Він охоплював широке коло питань, приділивши особливу увагу як економічному, так і державотворчому й ідеологічному аспектам проблеми, стосункам книговидавців і держави. Сьогодні книга, на думку пана Афоніна, "не є суттєвою складовою ринку, не є товаром у тому розумінні, що вона не є донором бюджету". Для фонду соціально значущої літератури на 2010 рік розмір державної допомоги становить 33 млн грн (2008 рік — 40 млн грн), причому, як зауважив Олександр Афонін, з них 13 млн піде на погашення заборгованості. Для прикладу, публічна бібліотека Чикаго на рік отримує фінансування в розмірі 95 млн доларів — цифра (якщо перевести в гривні) просто астрономічна для України. Ми спізналися щодо пільг на нашу книгоіндустрію, тому російська література заповнила 80—90% українського книжкового ринку, а це означає, що лівова частка прибутку йде за кордон. За таких умов, вважає президент цієї неурядової організації, книга потребуватиме підтримки і без зацікавленого ставлення держави і далі сприятиметься як соціальне ярмо. Книга — це інтелектуальний стратегічний ресурс, вона також є важливим чинником, який впливає на формування національної ідентичності українців без поділу на "західняків" і "східняків" тощо. Визначати пріоритети цієї політики в умовах кризи повинні, на думку пана Афоніна, "фундатори держави" — інтелектуальна еліта, що матиме дорадчі функції. Напередодні відкриття одеського форуму з'явилася інформація про створення робочої групи при Міністерстві економіки з метою формування пакету законів і постанов для створення сприятливого економічного режиму для книговидавництва. До неї увійдуть представники міністерств і Деркомтелерадіо України.

Президент асоціації назвав чотири, з його точки зору, основні проблеми, що заважають розвиватися галузі:

- відсутність грошей (в обігу лише власні фінансові ресурси галузі);
- незначні кредитні ресурси;
- відсутність інвестиційних ресурсів (і це при наявності податкових пільг для бізнес-структур з 2001 року);
- недостатня пропаганда книги (взяти хоч би досвід реклами книги в США і Росії, де популярні особи фотографуються з книгами тощо).

У нас чомусь рекламують переважно пиво. Який вихід з цього становища? По-перше, зберегти пільгове оподаткування на випуск книжкової продукції. Про це йшлося, зокрема, у зверненні Української асоціації книговидавців та книгорозповсюджувачів на ім'я голови представництва МВФ в Україні Макса Альєра, а також Президента і Прем'єр-міністра України. До речі, як визнали учасники засідання "круглого столу", зі змінами на політичному олімпі не справдилися похмурі прогнози щодо згорання співпраці новообраної влади зі структурами, що представляють цю царину діяльності. По-друге, фінансувати саме бібліотеки, адже цільовий фінансовий ресурс дасть можливість використати його на закупівлю у виробника книжкової продукції, що, зрештою, стимулюватиме книговиробництво. На цьому наголошував у своєму виступі директор Книжкової палати України Микола Сенченко, зазначивши, що в США 30—40% книг закуповується саме бібліотеками. Ще одне джерело — це надання кредитів під державну гарантію, адже книга є товаром, який потребує часу, щоб дійти до споживача. Важливо також узаконити норми про книжкову торгівлю, відповідальність місцевих органів влади за їхнє дотри-

мання, відмовившись від практики розпоряджень Кабміну України. Зрештою, потрібно розбудовувати мережу книгарень, у першу чергу, на районному рівні, як це роблять, наприклад, на Волині, де цим питанням займається ВАТ "Волинська обласна друкарня" (голова правління — Дмитро Голваненко). Хотілось би нагадати про ще один потенційний засіб стимуляції книговидавництва — невідкладне прийняття закону про меценатство, який може збільшити надання інвестицій. Про це ми вже стомилися із року в рік повторювати.

Фото 4. О. Афонін розповідає про стан національного книговидавництва

Олександр Афонін торкнувся також питань кризових явищ в освіті, дотичних до проблем книжкової індустрії. Не стану цитувати статистичні дані, їх можна знайти на сайтах, наведу лише один із фактів, що прозвучали на засіданні "круглого столу": на одного студента вишив на рік нині видається усього один підручник ($\frac{1}{50}$ від потреби: на це витрачається близько 100 млн грн при потребі в 900 млн грн). Звичайно, слід враховувати фактор інтернет-мережі, у тому числі як такий, що за певних умов може впливати на зниження якості освіти. Як результат — наші спеціалісти нової генерації нині менше затребувані за кордоном, бо їхні дипломи, як вважає Олександр Васильович, не завжди підкріплені відповідними знаннями.

Інше питання, яке турбує інтелектуальну частину нашого суспільства, стомленого часто некомпетентністю чи байдужістю, а відтак і бездіяльністю влади — наскільки вона спроможна прислухатися до порад, звернень, брати до уваги здорову конструктивну критику, що лунає в ЗМІ? Так, на засіданні згаданого "круглого столу" нинішня обласна адміністрація була представлена на рівні багатослівної у визначенні структури — начальника відділу координації діяльності суб'єктів поліграфічної та видавничої справи Одеської обласної держадміністрації Володимира Стащишина. Останній ознайомив зі станом справ на Одещині, відзначивши, що тенденція на зменшення замовлень на випуск книг, хоч і меншими темпами, зберігається. Особливо в області зменшився випуск дитячої літератури. Можливо, присутність під час відкриття виставки-форуму голови Одеської облдержадміністрації прокладе місток (як це було за його попередника) між бібліотечними закладами і представницькою владою. Хоча, зрозуміло, що більшість проблем вирішуватимуться на загальноукраїнському рівні. Повертаючись до змістовного виступу президента Української асоціації книговидавців та книгорозповсюджувачів, відзначимо, що у багатьох моментах він програмний: охоплював не лише широкий спектр проблем національного книговидавництва, а й вказував ефективні шляхи їхнього розв'язання.

Досить емоційним був виступ директора ДП "Державне спеціалізоване видавництво "Мистецтво", заслуженого працівника культури України Ніни Прибєги: "Сьогодні політика, а не культура заповнила культурологічний простір України... Політики (якого б кольору вони не були) ще не доросли, щоб відповідно підійти до організації економіко-культурологічного простору нашої держави, але є певна надія, бо влада, принаймні, спілкується з нами", — заявила Ніна Дмитрівна.

Фото 5. Виступає директор ДП "Державне спеціалізоване видавництво "Мистецтво" Н. Прибєга

Нині очолюване нею видавництво є провідним презентантом української культури в поліграфії, чії фоліантні видання престижно мати як у публічних, так і приватних бібліотеках. В умовах кризи доводиться зменшувати тираж подібних видань, що збільшує і без того їхню високу вартість, натомість більш адресно підходити до пошуку потенційного покупця. Як нагадування про державницьке ставлення до книги у відділі рідкісних видань і рукописів було розгорнуто виставку дарунків з іменного Губернаторського фонду народного депутата України Сергія Гриневецького.

Серед учасників засідання "круглого столу" згадуваний директор Книжкової палати України ім. І. Федорова Микола Сенченко, директори Одеської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Грушевського Юліана Амелченко, Одеської МЦБС для дітей Галина Лазарева, керівники видавництва. Так, Микола Сенченко вкотре поінформував громадськість про незадовільний стан книговидавництва в Україні та нерівномірність щорічного випуску книг на душу населення по областях. Наприклад, якщо по Дніпропетровській області припадає 9 книг на 100 мешканців, то в Херсонській — лише 4. Усього ж по Україні на одного жителя виходить друком 1,05 книги (в Іспанії, приміром — 7,2). Юліана Амелченко звернула увагу на незадовільне надходження спеціалізованої літератури для людей технічних професій, сільського господарства, а також на відсутність у багатьох випадках адресного спрямування книг мовами національних меншин з урахуванням національної складової областей. Чи можуть регіони впливати на політику книгорозподілу? Нині це прерогатива експертної комісії при Держкомтелерадіо України. Може, віддати цю функцію регіонам? Подібна позиція викликала серйозні заперечення, адже тоді ми не зможемо відкривати, скажімо, нові імена в мистецтві, переосмислювати білі плями нашої історії, матимемо тут на півдні обмежений доступ до літератури, яку видають, наприклад, львів'яни тощо. Існування подібної моделі, на думку багатьох, якраз і втілює ідею "фундаторства держави", створює сприятливіші умови для формування національної ідентичності, про які говорив у своїй доповіді Олександр Афонін. До речі, видавці Львова цього річ, на жаль, не були представлені на форумі, віддавши, очевидно, перевагу Варшавському міжнародному книжковому ярмарку, який збігається в часі проведення з одеським.

Фото 6. Йде засідання "круглого столу"

Візна акція

Виставка-форум протягом трьох днів роботи мала чимало цікавих конкурсів, презентацій, виставок, творчих зустрічей. Так, уперше проводився конкурс рецензій на кращі українські видання 2009—2010 років, з якими протягом двох останніх місяців можна було ознайомитися на виставці в аванзалі бібліотеки. Премію "Читач року" було присуджено студентці філологічного факультету Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського Наталі Кресюк.

В орбіту виставки-форуму потрапляють і районні бібліотеки, які вкрай незадовільно поповнюються новими виданнями. Наприклад, за державними програмами бібліотеки такого благополучного міста, як Іллічівськ отримали лише 4% від загальних надходжень (одеські — 68%). Тому вже традиційно проводяться візні акції в районних центрах та містах області. Цього разу вона відбулася у Біляївському районі, який має одну з найбільших бібліотечних мереж — 39 книгозбірень. На пропозицію відгукнулися керівники та працівники відомих видавництв: "Дух і літера", "Наука і техніка", "Сварог", "Підручники і посібники", "Твердина", "Соло" (усього 12 організацій). Влітку цього року ЦРБ смт Біляївки виповнюється 90 років. Зайве говорити, що такий десант радо вітали місцеві мешканці. У результаті бібліотеки, дитячі будинки та санаторії району отримали в дарунок майже 500 книг від самих видавництв (у тому числі від одеського видавництва "Друк" — 250 книжок) і більше як 1500 подарувала ОННБ ім. М. Горького. Свою лепту в поповнення фондів ЦБС району внесла Одеська організація НСПУ — 200 книжок. У поточному році 600 книг закупили для бібліотек району на кошти обласного бюджету. Нині загальний книжковий фонд бібліотек Біляївського району перевищує півмільйона книг.

Панорама презентацій

Презентація — це завжди пам'ятна подія і для організаторів зустрічі, і для видавництв, і для читачів, які прийшли віддати належне ошасливленому авторові, особливо, якщо він, попри дійсні заслуги, не розпещений увагою загалу. Оскільки травнева виставка-форум збіглась із духовно значущою датою в житті українців — роковинами переполовання праху Тараса Шевченка в Каневі (22 травня), то символічно, що одна із презентацій була присвячена саме цій події. Так, Одеська обласна організація НСПУ представила книги відомих одеських письменників — заслуженого діяча мистецтв України, дійсного члена НТШ (і співробітника бібліотеки) Григорія Зленка та письменника-публіциста, мовознавця, заступника голови одеської письменницької організації Володимира Гараніна, відповідно — "Відсвіти Тараса Шевченка: розповіді про пошуки і знахідки" і "Реве та стогне Дніпр широкий: екскурс по сторінках "Кобзаря".

Григорій Зленко більше відомий як письменник-документаліст, енциклопедист, людина, котра розвінчує міфи, неймовірно наполеглива у пошуковій роботі, вірна фактам, вміє зробити своє дослідження евристично-захоплюючим. Він — автор сотень статей для всеукраїнських енциклопедично-словникових видань, майстерних сонетів ("Пізня лірика"), документально-художніх творів та досліджень "Книга Пам'яті", "Берег Пушкіна", "Перші українські видавництва Одеси. Матеріали до книгознавчого словника" та інших. У той час, як цілий світ намагаються переконати в неукраїнськості Одеси, — як такого собі космополітичного Вавилона, — автори презентацій підкреслюють саме духовний зв'язок нашого міста з Тарасом Шевченком, містом, де жили друзі Шевченка княжна Варвара Рєпніна і Андрій Лизогуб у період його солдатчини, де вперше створювалися пісні на його вірші, зокрема "Реве та стогне Дніпр широкий". Про це вели розмову й присутні на презентації: провідний бібліограф Канадсько-Українського бібліографічного центру Ганна Єфімова, колекціонер, заслужений працівник культури України Тарас Максим'юк, філолог Любова Ісаєнко та інші. Шевченкіана Григорія Зленка включає різні дослідження, які, на перший погляд, мають значення лише

для спеціалістів, але, зрештою, допомагають правдиво відтворити біографічну канву життя Великого Кобзаря. Григорій Зленко воскрешає в пам'яті постаті людей, які були близькі Тарасові Шевченку: Миколи Гулака, Миколи Сави-ча, Михайла Чалого і Олександра Корсуна — автора першого вірша про Т. Г. Шевченка (1841). Це і розвідки про "малоросійського Герострата" — провокатора О. Петрова, який втерся в Кирило-Мефодіївське товариство і видав "охранці" "братчиків", та багато інших. Свою книгу Григорій Дем'янович присвятив пам'яті батьків, які прищепили йому любов до творчості Шевченка.

Нова книжка Володимира Гараніна — це своєрідна авторська інтерпретація творів Кобзаря, актуалізація його ідей крізь призму сучасності. Праці обох письменників цінні як змістовною частиною, так і гуманістичним пафосом, пієтетом до особи Тараса Шевченка, адже нині є багато охочих спалювати добре ім'я українського генія, а відтак і ослабити морально українство, применшити його внесок у світову культуру. З благоговінням до цієї історичної постаті поставилися автори виставки "Жива душа поетова святая": шанування пам'яті Т. Г. Шевченка — Одеські сторінки", яку розгорнуто у відділі рідкісних видань і рукописів бібліотеки.

Вже вдруге учасниками книжкової виставки є переможці Всеукраїнського літературного конкурсу "Коронація слова", який було засновано в 1999 році. Так, у ювілейній десятій виставці-форумі брали участь відомі письменники Галина Вдовиченко і Андрій Кокотюха, який проте вибухнув досить просторою і критичною статтею про літературну Одесу в "Вечірніх вістях". На цьогорічній були представлені вже переможці конкурсу 2009 року — львів'янка Наталка Сняданко (повість "Комашина тарзанка" — Фоліо, 2009) і киянка Міла Іванцова (роман "Родовий відмінок" — Нора-друк, 2009). Обидві стали переможцями, отримавши додаткову премію "Вибір видавців". Зустрічі відбулися в переповнених залах спершу в бібліотеці, де, крім представників громадських організацій і ЗМІ, були присутні студенти та викладачі Південноукраїнського національного педуніверситету ім. К. Д. Ушинського, зокрема доценти Володимир Сподарець і Галина Авксентьєва. Наступного дня гості мали можливість спілкуватися зі студентами філологічного факультету Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. Тепло приймала письменниць завідувач кафедри української літератури Оксана В'язовська. Обидві презентантки є авторками жіночого роману з певними феміністичними тенденціями (Н. Сняданко), тож аудиторія з підвищеним інтересом слухала уривки з їхніх нових творів, адже проблематика, поставлена молодими авторками, близька майбутнім філологам (до речі, винятково дівчатам). Як факхівці, котрі покликані оберігати чистоту української мови, студентки не обійшли увагою питання використання неформальної лексики в сучасній літературі. Ось що відповіла на це пані Сняданко: "Усе залежить, як її використовувати: якщо це данина моді і є перебір — то негативно, якщо ж це засіб для характеристики одного з персонажів — то такий прийом я допускаю. При цьому зазначу, що сама подібних слів не вживаю". До речі, обидві письменниці є перекладачками й журналістками, а Наталка Сняданко активно працює в інтернаціональному просторі як співредактор краківського трьохмовного літературного журналу "Радар", перший друкований номер якого вона радо подарувала одеситам.

Приємним сюрпризом стала презентація збірки "А я залишаюсь в літі" Олександра Афоніна. Вона розкрила присутнім ще одну грань його обдарування — поетичного. Збірка вийшла в харківському видавництві "Фоліо" (2010). Вірші пана Олександра приваблюють щирістю, ліризмом, просвітленою печаллю, особливо ті, які присвячені спогадам про дорогих його серцю людей.

Очікувано була презентація книги Миколи Сенченка "Україна потребує диктатури", в якій автор виклав контраверсійну ідеологічну доктрину національного солідаризму з її відмовою від парламентаризму і як таку, що більшою мірою відповідає сучасному пострадянському перехідному

періоду нашого суспільства. Парламентаризм пропонується замінити управлінням "Ради старійшин" — "стратегічної еліти", щоправда, не зовсім зрозумілий механізм її формування. У геополітичному плані пропонується переорієнтація як гаранта стабільності із США чи Росії на Китай (Шанхайська організація співробітництва). Видання Миколи Сенченка мало на виставці значний попит.

Серед книг, відзначених на виставці-форумі дипломами, є кілька, значення яких за актуальністю поставлених питань чи культурною значимістю важко переоцінити. Найперше хотілося б назвати перші три книжки проекту академіка Віктора Брехуненка "Друга світова війна: український вимір", що презентував Інститут української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України, а також монографію "Микола Огренич — людина, співак, ректор", підготовлену колективом Одеської державної музичної академії ім. А. В. Нежданової. Проект шановного академіка є на часі, адже ми спостерігаємо спроби знову розглядати історію України очима сусідніх народів, для яких Україна завжди була лише територією, ресурсом у їхніх геополітичних планах. Навіть ведеться мова про якісь спільні підручники з історії. Може, їх писатимуть за тими ж правилами, що вирішують і газові проблеми? Друга світова війна занадто політизується, її прагнуть розглядати як складову ідеології створення якоїсь надслов'янської ідентичності, що, на мою думку, применшує внесок інших народів у перемогу над фашизмом. Автор проекту Віктор Брехуненко так прокоментував ідею проекту: "Представлена якісна науково-популярна література, у якій здобутки українських вчених подаються у доступному широкому загалу викладі. Тут будуть книги різноманітної тематики від початку Другої світової війни і ролі українського питання в міжнародних відносинах до повсякдення українців, як міського, так і сільського населення". Прикро лише, що презентація в бібліотеці відбулася, фактично, за відсутності масової аудиторії, що аж ніяк не відповідає масштабам презентованого проекту. Хотілось би, щоб у майбутньому рівень організації окремих презентацій нових видань більше відповідав їхній науковій та художній цінності.

Щодо презентації книги про Миколу Огренича, яка зібрала багатьох шанувальників, колишніх колег співака, то, можливо, така подія якось збурить громадськість і, зрештою, серйозно розглядатиметься ідея спорудження в Одесі пам'ятника цьому видатному співакові та громадянину, який у свій час не спокусився на багатообіцяючі закордонні пропозиції, а залишився служити своєму місту, українській культурі. Учасників презентації привітала директор бібліотеки Ольга Ботушанська, начальник управління культури і мистецтв міськради Роман Бродак, ректор Одеської музичної академії Олександр Сокол. Своїми спогадами про брата поділилася пані Валентина (сміт Іванівка).

Загалом, хотілось би відзначити високий рівень організації проведення цієї акції, злагожену роботу відділів бібліотеки, високу відповідальність та дисциплінованість її співробітників. Під час урочистого закриття виставки-форуму директор Ольга Ботушанська висловила подяку представникам влади всіх рівнів за сприяння у проведенні заходу. Внесок представників місцевих органів влади був відзначений врученням їм грамот "За сприяння відродженню національної духовності й культури, популяризацію української книги в регіоні". Директор подякувала також колективу за плідну роботу, персонально відзначивши внесок своїх заступників, заслуженого працівника культури України Ольги Бельницької і Лілі Арюпіної, а також завідувачів відділів Емілії Василевської, Тетяни Щурової та багатьох інших.

XI Всеукраїнська виставка-форум "Українська книга на Одещині" залишається на сьогодні єдиним проектом, що ініційований саме бібліотечним закладом на такому рівні. В Одесі, тим паче, йому не має альтернативи. На жаль, перестав існувати комерційний проект — міжнародний книжковий ярмарок "Зелена хвиля". В умовах кризи надзвичайно важливо правильно перерозподілити наявний фінансовий

ресурс і вкласти його дійсно в розвиток стратегічних галузей, до яких, безперечно, належить і книговидавництво.

16 видавництв представили на конкурс 48 книжок. У номінації *"Енциклопедичне та довідкове видання"* дипломами нагороджуються: ДНВП "Картографія" (м. Київ) — за атлас "Україна на стародавніх картах. Середина XVII ст."; ДП "Видавничий дім "Персонал" (м. Київ) — за книгу "Енциклопедія для видавця та журналіста"; *"Історична спадщина"*: видавництво "Мистецтво" (м. Київ) — за альбом "Меморіальний комплекс "Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941—1945 років"; Видавничий дім "Києво-Могилянська Академія" — за історичні дослідження "Українська національна революція XVII ст. (1648—1676)" і "Козаки та яничари"; *"Навчальна книга"*: ВТД "Університетська книга" (м. Суми) — за підручники "Журналістська освіта і наука" та "Устойчивое развитие: теория, методология, практика"; видавництво "Самміт-Книга" (м. Київ) — за книгу "Креативные технологии управления проектами и программами"; видавництво "Твердия" (м. Луцьк) — за книгу "Військова психологія і педагогіка"; *"Наукове та науково-популярне видання"*: університетське видавництво "Пульсари" (м. Київ) — за книгу Л. Каденюка "Місія — космос"; ООО "Издательство "СОЛО" (м. Харків) — за книги Л. Сабанеева "Охотничьи собаки" та "Жизнь и ловля пресноводных рыб"; *"Українська та зарубіжна класика"*: університетське видавництво "Пульсари" (м. Київ) — за книгу Миколи Гоголя "Тарас Бульба"; *"Сучасне літературно-художнє видання"*: університетське видавництво "Пульсари" (м. Київ) — за книгу О. Пахльовської "Ave, Еуропа!"; видавництво

"Друк" (м. Одеса) — за книгу А. Мамонтенко "Три неба"; *"Дитячий світ"*: ООО "Издательство "СОЛО" (м. Харків) — за книгу Олени Донської "Алисоведение или Секреты Страны чудес"; ДНВП "Картографія" (м. Київ) — за атлас "Знайомтесь. Україна". Організаційний комітет XI Всеукраїнської виставки-форуму "Українська книга на Одещині" нагородив грамотами за сприяння відродженню національної духовності й культури, популяризацію української книги в регіоні: Наталію Бабіч, начальника Управління культури Одеської облдержадміністрації; Василя Морозова, начальника Управління у справах преси та інформації Одеської облдержадміністрації; Дмитра Волошенкова, заступника голови Одеської облдержадміністрації; Миколу Скорика, голову Одеської обласної ради; Романа Бродавка, начальника Управління з питань культури та мистецтв міськради; Одеську організацію Національної спілки письменників України; Володимира Рондіна, голову громадської організації "Союз граждан Одессы"; Валентина Стремядіна, лауреата Галереї Почесних благодійників Одещини "Люди щедрих сердець"; Віктора Денисова, лауреата Галереї Почесних благодійників Одещини "Люди щедрих сердець"; Оксану Матюх, генерального директора Одеської облдержтелерадіокомпанії; Сергія Белюка, голову Біляївської райдержадміністрації; Лілію Гапоненко, начальника відділу культури й туризму Біляївської райдержадміністрації; Галину Матієнко, директора Біляївської ЦБС; Сюзанну Саварі та Андре Полідорі, меценатів ОННБ ім. М. Горького за багаторічну співпрацю та поповнення фондів бібліотеки.